



94 )

## Een bijzonder voorwerp

In de Groninger kerken zijn betrekkelijk weinig koperen grafornameuten bewaardgebleven. Een van de mooiste is te vinden in de kerk van Uithuizen. Het vertoont een familiewapen en een cartouche met rolwerk en een Latijnse tekst. Daaruit blijkt dat het monument bestemd was voor Bonno Aulsema, die overleed op 17 juni 1560 in zijn 34ste levensjaar (dus 33 jaar oud), en dat het door zijn vrouw en nagelaten kinderen was geplaatst. Tot het begin van de vorige eeuw was het ornament bevestigd op een grafsteen zonder opschrift in de noorderzijkapel<sup>1</sup>. Tegenwoordig is het in een muur ingemetseld.

Het is een opvallend fraai monument dat Bonne Aulsema heeft gekregen, zodanig dat het aanleiding gaf voor hardnekkige legendes. Onuitroeibaar is het verhaal dat het het lichaam van een Spaanse ridder bedekte. Toen was vastgesteld dat dat onzin was, is gesuggereerd dat de overledene in Spaanse dienst zou zijn geweest of gesneuveld was. Blijkbaar is het ondenkbaar dat iemand met een dergelijk monument in zijn bed zijn laatste adem uitblaast. Toch is er geen reden om daaraan te twijfelen.

Bonne Aulsema behoorde tot een aanzienlijke familie die al vanaf de vijftiende eeuw in Uithuizen gevestigd was. De familie Aulsema behoorde tot hetzelfde geslacht als

de Fraylema's en de Alberda's en voerde dan ook hetzelfde wapen<sup>2</sup>. De Alberda's kochten de Menkemaborg pas in 1682 en vandaar dat in de dezelfde kerk hetzelfde wapen in veelvoud gevonden wordt. Net als de Alberda's en de Fraylema's werden de Aulsema's aan het begin van de zestiende eeuw nog niet ondubbelzinnig tot de Ommelander adel gerekend; pas vanaf de tweede helft van die eeuw voerden zij de titel hoofdeling en jonker. Bonne leefde dus in een periode dat zijn familie nog de weg naar boven moest afronden. In de zestiende eeuw hadden de eigenaren van Menkema nog niet hun exclusieve stempel op kerk en dorp gedrukt en er was dus ruimte voor het uitbouwen van de familiestatus. Daarbij hoorden de representatieve functies als rechter en kerkvoogd, die Bonne Aulsema in zijn korte leven vervuld heeft.

Er is een uitgebreide beschrijving van de kleren overgeleverd die hij en zijn vrouw, de stad-Groningse Abele Coenders, bij hun bruiloft in 1547 droegen. Hun zijden en fluwelen gewaden met degen en gouden sieraden worden gedetailleerd beschreven<sup>3</sup>. Dat men de moeite nam om de feestkledij op te sommen, inclusief het gewicht van het edelmetaal en de kosten, geeft al aan dat het om een uitzonderlijk luxueuze uitdossing ging. Zo leren wij het echtpaar kennen als prachtlievende lieden die niet op een stuiver keken als het erom ging goede sier te maken.

Bonne overleed een maand voor zijn koperen bruiloft. Op grond van de stijl is het monument enkele decennia later dan zijn overlijden te dateren. Zijn kinderen en weduwe zullen de opdracht tot plaatsing van het monument verleend hebben. In dat licht van de ontwikkeling van het geslacht Aulsema is het dan ook niet verwonderlijk dat zij voor een representatief monument kozen, waardig voor een statusgevoelige Uithuizer familie. Opvallend is dat de oorspronkelijke zerk in de zijkapel geplaatst werd. Ernaast lag oorspronkelijk nog een zerk van nicht uit de familie Biwema. De prominente ligging van die twee zerken in die kapel, in plaats van in de kerk zelf, doet vermoeden dat Bonno Aulsema en zijn familie een rol gespeeld kunnen hebben in de bouw van die zijkapel.

- 1 Tekening en beschrijving van J.E.H. Hooft van Iddekinge (particuliere collectie); J.A. Feith, 'De grafsteen van Bonno Awlsum in de kerk te Uithuizen', *Groningsche Volksalmanak* (1890), p. 50-57, aldaar p. 51.
- 2 R.H. Alma, 'Alberda/Aulsema/Fraylema', *De Nederlandsche Leeuw* 122 (2005), p. 81-118, aldaar p. 87-88; Redmer Alma, 'Grovens' erven', in: Edze de Boer m.m.v. Redmer Alma, *De stichter, de stukken en de schenkers van het Oldenklooster bij den Dam*, Spijk 2004, p. 391-456.
- 3 Feith, 'Grafsteen', p. 52-53.

Tekening en beschrijving van J.E.H. Hooft van Iddekinge (ca. 1870; particuliere collectie).

SOGK



\*007108\*

